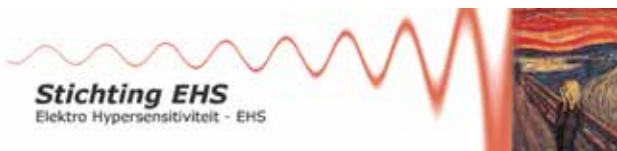

EHS Bulletin

Nr. 46 • Juni 2014 • Jaargang 12

INHOUD

Hoofdartikelen

3

Aankondiging EHS zomerweek Winterswijk
Verslag 12^e Landelijke contactdag 17 mei te Winterswijk

Verslag van de Klankbordgroep vergadering van 22 mei
Coping, hoe ga jij om met lastige situaties.doc

Wetenschap

15

Roodborstjes de weg kwijt door EMV
Elektrogevoeligheid – De gezichtspunten
Huidmelanomen – Niet alleen door de zon

Korte berichten

20

De Biolnitiative Group reageert op SCENIHR
VS trekken stekker uit vaste telefonie
'Folder WiFi op school?' 'Pak de draad weer op'
Verschenen: Elektrostress Handboek

Interessante links

25

Van de redactie

Vooruitlopend op het zomerseizoen zijn er een paar belangrijke bijeenkomsten geweest waarvan we in dit nummer wat uitgebreider verslag doen.

De landelijke contactdag was weer een groot succes, op de elektriciteit -vrije boerderij van Kees en Elly Spek. Het weer was prachtig en het hele middagprogramma kon in de open lucht worden uitgevoerd. Sommigen hadden hun caravan of camper al een paar dagen eerder geïnstalleerd, om geheel uitgeslagen op het feestje te komen.

Ook was er weer een halfjaarlijkse bijeenkomst van de Klankbordgroep van het Kennisplatform EMV en gezondheid. Het thema elektrogevoeligheid werd van verschillende kanten belicht. We constateren met plezier dat de aandacht binnen de klankbordgroep wordt overheerst door onze problemen met EMV. Dat was wel anders toen we 8 jaar geleden begonnen in dit platform. Niemand wilde er ook maar iets van weten. Nu zijn er verscheidene 'overlopers' en twijfelaars en wordt het EHS probleem gewoon een item waar ieder het over heeft. Nu nog de overstap naar maatschappelijke aanvaarding. Vanuit het platform werken we daaraan en er zijn tekenen dat we wat meewind krijgen. Er is sprake van de oprichting van een landelijke hulp/infolijn die mogelijk zal worden ingericht met medewerking van o.a. de GGD en andere organisaties. We zullen daar een zekere rol in gaan spelen. We houden u op de hoogte.

De vaste leden van het kennisplatform denken heel verschillend over de risico's van EMV. Dat komt tot uiting in de discussies en nu ook in het korte filmpje dat op de site van het platform staat. Daarin geven vier personen, waaronder ondergetekende, hun mening over hoe om te gaan met EMV in de omgeving. [Zie Links voor de juiste plek van de video.](#) Samenvattend, we maken vorderingen in acceptatie door buitenstaanders, maar het gaat ons veel te langzaam. We kunnen helaas geen ijzer met handen breken, ook niet de vaststaande meningen van critici.

De redactie

Colofon

Dit EHS-bulletin is een uitgave van de Stichting Elektrohypersensitiviteit (EHS) en verschijnt 4x per jaar.

Abonnementen

- per post €24,00 per jaar

- per e-mail €18,00 per jaar

U bent dan tevens lid/donateur van de Stichting EHS

Administratie

Telefonisch doorgeven van aanmeldingen en wijzigingen: Marian Vrolijk, 0648491433 (alleen dinsdags tussen 18.00 en 20.00 u).

Administratie adres

Stichting EHS,
Prins Bernhardlaan 56, 3972 AZ Driebergen
Email: administratie@stichtingEHS.nl

Bankrelatie

t.n.v. Stichting EHS te Driebergen

Donaties graag jaarlijks overmaken.

Informatie voor onze buitenlandse leden:

IBAN: NL83 INGB 0003478207

BIC (of SWIFT-code): INGBNL2A

Algemene voorlichting:

Suzanne Kezer. Telefoon: 073 6141448

Jacob van Maerlandtstraat 55,

5216 JC Den Bosch.

Kees Spek. Telefoon: 0543-564206

(woensdag 19.00-21.00 uur)

Rauwershofweg 4, 7108 BH Winterswijk

Marian Vrolijk. Telefoon 0648491433

(dinsdags tussen 18.00 en 20.00 u).

Redactie EHS-Bulletin:

Juliette Kuiper, Hugo Schooneveld

Redactieadres:

Everlaan 10, 6705 DJ Wageningen

Email: nieuwsbrief@stichtingEHS.nl

Vormgeving: René Post / Drukkerij Verweij

Website: www.StichtingEHS.nl

Ambities van de Stichting EHS

In 2002 werd de Werkgroep Elektrische Overgevoeligheid opgericht om erkenning te krijgen voor het probleem vanelektrohypersensitiviteit (EHS) in Nederland.

In 2007 werd vervolgens de Stichting EHS opgericht met als doel het ontwikkelen van kennis op het gebied van interactie tussen elektromagnetische velden (EMV) en de voor EMV gevoelige mens.

Nagegaan wordt welke typen EMV bij de gevoelige mens elektrostressklachten teweeg brengen, welke stresssymptomen te onderscheiden, wat aan veldreductie kan worden gedaan om de effecten te minimaliseren en hoe aan de verworven inzichten bekendheid kan worden gegeven. Doel is ook om de overheid, gezondheidsinstanties en onderzoeksinstituten te informeren en te prikkelen tot nader onderzoek. Daartoe wordt overlegd met wetenschappers, deskundigen en beleidsmakers op meerdere gebieden, op basis van wetenschappelijke en maatschappelijke inzichten.

Als u als elektrogevoelige nog geen enquête heeft ingevuld, dan vragen wij u met nadruk om dit alsnog te doen. U kunt een exemplaar aanvragen bij de ledenadministratie, of downloaden vanaf de website – onder 'Publicaties'.

NB1:

De mening van de schrijvers in de nieuwsbrieven is niet noodzakelijk die van de Stichting EHS

NB2:

De Stichting EHS kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor de waarde en juistheid van de gegeven informatie en adviezen. Gebruikers van die informatie doen dit geheel op eigen risico.

© Stichting Elektrohypersensitiviteit 2014

Overname van artikelen alleen met toestemming van de redactie.

"Algemeen nut beogende instelling (ANBI)- Stichting EHS.

Vanaf 1-1-2008 zijn giften gedaan aan goeddoelinstellingen aftrekbaar van het belastbaar inkomen als de instelling aangemerkt is als een ANBI instelling (gebruik de zoekfunctie van de website www.belastingdienst.nl voor controle). "Let wel, ook kosten die gemaakt worden ter ondersteuning van de stichting zijn in principe aftrekbaar".

Hoofdartikelen

Aankondiging EHS Zomerweek in Winterswijk

maandag 11 t/m vrijdag 15 augustus 2014

Dan organiseert Stichting EHS een zomerweek voor mensen met EHS-klachten. De prachtige boerderij van Kees en Elly Spek in Winterswijk is de uitvalbasis. Per dag is er een gevarieerd programma in samenwerking met begeleiders, therapeuten en experts die ons welbevinden misschien kunnen verhogen. Denk aan: ontstress-behandelingen, meditatie, bewegingsprogramma, creatieve expressie, voedingsadvies. Er is alle gelegenheid om te ontspannen en lotgenoten te ontmoeten. Wie zin heeft gaat mee op fietsexcursie naar leuke plaatsen in de buurt, of doet mee aan een cursus bloemschikken. Aan het eind van iedere dag houden we een kringgesprek met de deelnemers om ervaringen uit te wisselen.

Vraag het inschrijfformulier met alle details. Let op: er is plaats voor **maximaal 12 EHS-deelnemers**.

De midweek sluit aan op het feestelijke EHS-zomerfeest op **zaterdag 16 augustus** vanaf 14:00u, op dezelfde locatie.

Vraag naar het inschrijfformulier met alle detailinformatie, per mail via info@StichtingEHS.nl of telefonisch via Kees Spek, tel: 0543-564206 of Carolien Schooneveld, tel. 087-8732024.

Het programma is in opbouw. Heb je speciale wensen, of tips? Laat het ons weten!

Toelichting voorlopig programma

Onderstaande therapeuten en workshopleiders hebben hun medewerking toegezegd:

1. Wiljon Vaandrager (*haptonome*)
2. Caroline Hoogerwerf (*Sensitherapeute, tevens ademtherapie*)
3. Evelien Broere (*therapeute 'Bewust en Ontspannen bewegen', tevens ontspanningsmassages*)
4. Eefje van den Ham (*yogatherapeute en creatief therapeute*)
5. Tjitske de Boer (*Feldenkrais-therapeute*)
6. Annette Polman (*coach en therapeute*)
7. Jac van der Lans (*docentbloembinden met natuurlijke materialen en begeleider van het wandel/fiets/excursieprogramma in de omgeving*)
8. Een voedingsdeskundige (*onder voorbehoud*)

Daarnaast zullen ervaringsdeskundigen van Stichting EHS aanwezig zijn om dieper in gesprek te gaan op thema's als 'elektromagnetische velden' en 'omgaan met EHS'.

Er is alle gelegenheid om te rusten, te ontspannen met elkaar van gedachten te wisselen of een boek te lezen. Doe per dag waar *jij* behoefte aan hebt.

Verslag 12^e Landelijke contactdag, 17 mei 2014 te Winterswijk

*Het bloemrijke landgoed Boveldscamp,
Rauwershofweg 4, 7108 BH te Winterswijk-Woold*

De ochtendvergadering vond plaats op de als gehoorzaal ingerichte deel van de door Kees en Elly verbouwde boerderij. De 55 aanwezigen konden daar ruim een plaats vinden. Bijzonderheid: de boerderij is losgekoppeld van het elektriciteitsnet en de ruimten zijn daarom extreem veldvrij. Het is ieder prima bevallen. Het was prachtig weer en het middagprogramma kon geheel in de buitenlucht worden afgewerkt. De tuin rond de boerderij was een paradijselijke lushof. Bij een andere gelegenheid komen we teug op de unieke ligging van deze prachtige 'witte zone', een gastvrije plek voor rustzoekenden. Sommigen hadden de caravan of camper al een paar dagen eerder op deze plek neergezet en waren dus geheel uitgerust op de dag aanwezig. Mede daarom was de sfeer erg gezellig en constructief en kon er goed gewerkt èn ontspannen worden.

*Gastheer
Kees Spek*

Ochtendprogramma

Dagvoorzitter Hugo Schooneveld gaf eerst Kees als gastheer het woord, Kees vroeg de aanwezigen op zijn bekende indringende wijze vooral mobieltjes (geheel) uit te zetten en bij voorkeur buiten de omgeving van de boerderij op te bergen, in de auto bijvoorbeeld. Zo ook de elektrische autosleutels en alle andere spullen die elektromagnetische velden kunnen uitstralen.

De 'witte aard' van deze oase werd bedreigd door een actie van inwoners van Woold die bij KPN en via het ochtendblad Metro klaagden over de slechte bereikbaarheid van het 112 alarmnummer. Aanleiding was de vondst van een persoon met een slagaderlijke bloeding die dringend medische hulp nodig had. De mevrouw die hem gevonden had moest een eindje weg lopen om met haar mobieltje contact te kunnen maken met hulpdiensten. Zij pleitte voor een betere dekking van zendmasten. Wij hebben onmiddellijk tegenactie ondernomen en hebben er juist voor gepleit *geen* masten te doen plaatsen in dit randgebied het Woold. (Zie verder het verslag van de laatste bijeenkomst van het Kennisplatform EMV&G).

Ineke van der Klaauw

Gertrude Arends

Carolien Schooneveld

Jacques van der Lans

De voorzitter vroeg aandacht voor een paar saillante zaken. Zo is er momenteel een viertal redelijk schone verblijfplaatsen, te weten in Winterswijk (fam. Spek), Belgisch Vlaanderen (Rik van Schuur), Duitsland (Marja Geelhoed). Er is recentelijk een belangrijke wetenschappelijke publicatie verschenen waarin wordt beschreven dat roodborstjes in de stedelijke omgeving van een universiteitscampus in Duitsland de weg kwijt raken door bestraling met de EMV van dat terrein. Belangrijk is dat het stralingsniveau zo laag is dat we zeker kunnen spreken van *non-thermische* effecten op deze vogels (zie het artikel elders in dit blad). Dat is belangrijk omdat tot nu toe van hogerhand wordt gesteld dat effecten onder deze lage veldsterkten niet mogelijk kunnen zijn. Er is nog een aantal posities open voor bestuurlijke werkzaamheden binnen de stichting; vrijwilligers konden nu contact opnemen met het bestuur indien ze hun hulp wilden aanbieden (geen gebruik van gemaakt).

Jos Timmer vraagt aandacht voor het goede werk van de vrijwilligers in onze stichting. Hij memoreert o.a.

- De grote inzet van het team van de telefonische hulpdienst die vele hulpzoekenden ondersteunt en de weg wijst naar verbetering van hun omstandigheden en medische hulp; vooral Suzanne Kezer speelt hier een stuwende rol
- De redactie van het EHS Bulletin die steeds weer zinnig nieuws weet te vergaren en publiceren

- De organisatie van de Regio-activiteiten o.l.v. Ineke van der Klaauw. Zij omgaf zich met een aantal regio-contactpersonen die op regionaal gebied hand- en spandienen verlenen en samen een waardevol 'instrument' voor de stichting vormden.

Lunchtijd

Tijdens de voortreffelijkegecaterde lunch met Aziatisch karakter in de open lucht, met alle opties voor dieetwensen, was er plenty tijd voor onderling contact en kon men gesprekken aangaan met de aanwezige meetspecialisten.

Middagprogramma

Samenstelling Ineke van der Klaauw

Het middagprogramma bestond uit diverse workshops waaraan men kon deelnemen. Ze werden gegeven door diverse regio-contactpersonen en men kon kiezen uit: bloemschikken, fitwandelen, oefeningen uit de sensorïele gymnastiek en haptonomie. Of men kon deelnemen aan een gespreksgroep "Wat heeft jou geholpen bij elektro-overgevoeligheid?" Al deze activiteiten stonden in het teken van "ontstressen". Iedereen had de gelegenheid te ervaren wat ontspannende activiteiten, in een schone omgeving met je kunnen doen. En hoe voelt het daarna?

Workshop Fitwandelen

Fitwandelen is een actieve, sportieve vorm van wandelen waarbij gewerkt wordt met tempowisselingen. Vergeleken met gewoon wandelen gaat het uithoudingsvermogen veel sneller omhoog en komt het hele hormoonstelsel vlugger op gang. In korte tijd snel resultaat, net als bij hardlopen.

Na uitleg over de verschillende tempo's (tempo 1, 2 en 3) en de daarbij behorende lichaamshouding trokken we het mooie buitengebied in met z'n negenen.

We liepen de tempowisselingen volgens het piramide-model: Tempo 1, 2, 3, 2, 1.

Eerst alles 2 minuten, daarna herhalen met 3 minuten en tot slot met 4 minuten.

Voor de meeste deelnemers was deze vorm van wandelen onbekend en het werd als verrassend leuk ervaren. Zeker als tempo 3 gevraagd werd en iedereen z'n uiterste best deed om de hoogst mogelijke snelheid uit de benen te halen!

"Gemakkelijk toe te passen in je eigen omgeving", "erg leuk om te doen" waren de reacties. En ook: "Dit kan ik heel goed combineren met mijn Nordic-Walken".

Tegen het einde kwamen meer en meer gesprekken op gang. Hoe kan het ook anders met ehs-ers.....

In ieder geval arriveerden we zo'n anderhalf uur later weer bij Kees Spek en waren we moe maar voldaan. Hopelijk geïnspireerd om dit vaker te doen.

Ineke van der Klaauw

Workshop bloemschikken

Een aantal deelnemers ging op de stralende namiddag met Kees, op het Landgoed bos en open terrein op zoek naar materiaal om te bloemschikken, waaronder stenen / mos / stronken / takken / blad etc.

Hiermee maakten ze een creatie op/in een zwarte schaal met toevoeging van een "Choco Anthurium", waar lijn en vorm van de materialen zelf goed tot hun recht moesten blijven komen. Alle deelnemers zorgden voor hun eigen esthetische lijn voering, mooi werk!! Daarna nog een Korenschoof gebonden boeket, met Gerbera/rozen/Allium, en blad materiaal. Een ontspannende bezigheid, door "Outdoor" bezig te zijn en er thuis verder van te kunnen genieten.

Kees Spek / Jacques van der Lans

Workshop Creër je eigen oase, oefeningen uit de haptonomie en sensorielle gymnastiek

In deze lichaamsgerichte workshop hebben de deelnemers, door het doen van eenvoudige oefeningen op een stoel kennis kunnen maken

met haptonomie en sensorielle gymnastiek. Doel van deze oefensessie was het lichaamsbewustzijn en het contact met het lichaam te vergroten, wat kan leiden tot een diepe ontspanning.

Haptonomie, de leer van de tastzin en het gevoel (hapsis is Grieks voor "tast" of "gevoel") bevordert o.a. het leren luisteren naar de signalen van het lichaam en zo ook het beter kunnen aanvoelen van de eigen grenzen en belastbaarheid.

Sensorielle gymnastiek is ontwikkeld als ondersteuning van de zogenaamde **fasciatherapie** (een manuele therapie, welke nog niet veel bekendheid in Nederland heeft). Deze therapie is heilzaam bij klachten van het bewegingsapparaat, functionele aandoeningen, zoals o.a. migraine, vermoeidheid, slaapproblemen, verteringsproblemen, ademhalingsproblemen, fibromyalgie etc.

Gertrude Arends

Een van de workshops in het gras

Workshop 'Wat heeft jou geholpen bij elektrogevoeligheid?' (20 deelnemers)

Meest genoemde tips:

- Afschermen (van EMV)
- Wifi, Dect, en mobiel uitzetten, zeker 's nachts
- Afstand houden van EMV-bronnen
- Bewegen

Op praktisch/technisch gebied:

- Wifi lager in zendvermogen afstellen, of afdekken met stralingswerende stof

- Gewone DECT-telefoon vervangen door een toestel met Eco Mode Plus-optie of beter nog: telefoon aan een draad
- 'Afschermdoek' op zak hebben en gebruiken tijdens bezoek bij anderen
- Reddingsdekens gebruiken als afscherming (noot Stichting EHS: let op, dit werkt alleen als er geen elektrische velden in de ruimte aanwezig zijn)
- Klamboe lenen of huren, om te testen of er HF-straling is. Als dit helpt:
- Muren HF afschermen met zwarte verf of gaas
- Elektriciteit uit
- Meterkast anders inrichten: dagelijkse apparaten op één groep zetten, andere groepen 's nachts uitschakelen
- Netvrijschakelaars plaatsen
- Afstand houden van beeldscherm of computer, bv.
- Stralingsarm beeldscherm kopen, bijv. via Vitalitools.
- Magnetron uit huis
- Producten anders in de ruimte plaatsen
- Geen metaal in je bed, ook geen pocketverenmatras nemen
- Biokabel aanleggen (noot St. EHS: zelf doen? Vraag vooraf goed advies hoe het moet)
- Stetzerfilters plaatsen (noot St. EHS: laat je hierover eerst goed informeren)
- Verblijven op begane grond
- Alles in huis, zoals stopcontacten goed aarden
- Tips bestuderen op www.verminderstraling.nl
- Producten bestellen bij www.Vitalitools.nl want zij geven ook veel advies
- Meetspecialist, via St. EHS. laten komen
- Vluchten, als je het ergens niet uithoudt
- Met detector af en toe checken hoe de omgeving is
- In witte zone verblijven
- Verhuizen
- Ontgiften, veel water drinken
- Controleren op- en aanpak van Lyme-infectie (tip: Amerikaanse arts dr. Buhner publiceert hierover)
- Sporten, zweten (is ook een vorm van ontgiften)
- Yoga, met nadruk op ademhaling
- Ontspanning/Rust nemen
- Weinig of geen alcohol drinken, hoogstens een glaasje witte wijn

Omgeving/Relaties:

- Basishouding aanpassen: nieuwe leefstijl ontwikkelen. Pas je manier van denken aan. Blijft nuchter en alert, maar word niet angstig. Vlucht er niet voor.
- Contact met burenen:
 - gesprek aangaan
 - zeggen: 'Ik ben elektrogevoelig. Dat is mijn probleem. Niet 't jouwe. Ik zal niets vragen waar jij last van ondervindt'
 - Eco Mode Plus-Dect cadeau doen aan de burenen
 - burenen helpen om de Wifi zachter te zetten.

Emotioneel:

- Tijdens de workshop zijn we speciaal ingegaan op het stuk 'emoties'. Het helpt om aan alle emoties uiting te geven, zodat je je van negatieve emoties kunt verlossen.
- Kies voor jezelf
- Keuzes maken in het leven
- Spiritualiteit

*Carolien Schooneveld, Chantal Halmans,
Suzanne Kézér en Marcel van Rijt.*

Op gebied van gezondheid:

- Gezonde voeding

Verslag van de Klankbordgroepvergadering op 22 mei 2014 te Den Bosch

Mededelingen van de voorzitter

Voorzitter Ton Rombouts legt nogmaals uit dat het zijn taak is de verschillende maatschappelijke partijen op het gebied van EHS bij elkaar te brengen en zodoende verschillen inzichtelijk en overbrugbaar te maken. Hij laat doorschemeren dat er een goede kans is dat het Kennisplatform de derde fase kan ingaan. De overheid heeft zich garant gesteld voor 1/3 van de kosten er van, de beheerders van de elektriciteitsnetten het platform fourneren samen het 2e derde deel. Operators van mobiele netwerken komen nog niet over de brug met resterende toezeggingen. Verder worden er contacten gelegd met GGD en het overkoepelende orgaan van SOLK instituten om aandacht te vragen voor het EHS probleem. Daar zit enige schot in.

De agenda wordt grotendeels gevuld met bijdragen van de vertegenwoordigers van de maatschappelijke groeperingen. Voor zover aangeleverd volgen hieronder de aantekeningen.

Rob van der Boom (Stichting EHS): Belang van hulp bij elektrogevoeligheid/ hulplijn

Dank aan KPF om dit onderwerp op de agenda te zetten voor de doorstart van het KPF. Voor de stichting EHS, maar ook voor de andere maatschappelijke organisaties is hulp aan mensen die pas ontdekken dat ze gevoelig zijn voor EMV essentieel om de problemen de baas te worden. Maar ook voor mensen die al weten dat ze gevoelig zijn, kan het nodig zijn om de kennis te vergroten en een beeld te krijgen van nieuwe inzichten. Het belang is des te groter omdat de verschijnselen die duiden op EHS zo algemeen van aard zijn en goed onderzoek

naar de persoonlijke situatie en de persoonlijke gevoeligheid niet vanzelf goed gaat. We weten inmiddels dat mensen die EHS zijn vaak daarnaast ook andere fysieke problemen hebben die op een andere manier aangepakt moeten worden dan EHS. Hulp bij dit alles is daarom naar ons inzicht bijzonder belangrijk.

Ervaringen van de Stichting

De Stichting EHS heeft nu zo'n 10 jaar ervaring met het runnen van een hulplijn, waarbij nu 3 à 4 mensen klaar staan om mensen via de hulplijn te woord te staan en te ondersteunen. Daarnaast zijn er vele mensen, verspreid over het land die daadwerkelijk hulp kunnen bieden voor degenen die dat nodig hebben. Sommigen doen dat inmiddels professioneel, anderen op vrijwillige basis. In totaal is het een brede ondersteuning, die mensen helpt om de draad weer op te pakken. Onze ervaring daarbij is dat het bijzonder belangrijk is, dat degene die EHS is zelf de regie neemt in dat proces, de stap weet te zetten van lijdzaam gedrag naar actief stappen zetten. Voor sommigen is begrip van de toestand en kennis van zaken voldoende om een dergelijke stap te kunnen zetten, voor anderen komt er veel meer bij kijken om zelf de regie te nemen en in de gegeven situatie praktische keuzes te maken.

Om mensen met EHS te helpen is ervaringsdeskundigheid nodig. Het helpt enorm wanneer de beller ervaart dat hij iemand aan de lijn krijgt die weet waar het over gaat en helder voor ogen heeft hoe lastig het is om met het probleem om te gaan, vast te stellen wat de oorzaak is en effectieve maatregelen te kiezen. Dit is des te lastiger omdat voor iedere EHS-er de situatie net weer iets anders is en de gevoeligheid voor verschillende frequenties kan gelden.

We zien EMV als een stressfactor, net zoals pesticiden of infectie van *Borrelia* (lyme). Als mens kan je heel wat stress aan, maar als je over een zekere grens heengaat, is het lastig zo niet onmogelijk om terug te keren naar de eerdere evenwichtssituatie. De hulp kan daarom ook gericht zijn op het verminderen van andere stress factoren om zo ook de EHS te verbeteren.

Het profiel van de beller is niet eenduidig en we onderscheiden daarom 3 categorieën, die ieder een eigen aanpak behoeft:

1. Mensen die brede hulp nodig hebben. Een luisterend oor, kennisoverdracht, meedenken over mogelijke oorzaken, voorstellen doen voor de wijze van vaststellen van de oorzaken van de klachten (Grootste groep)
2. Mensen die een kleine praktische vraag hebben (Kleinere groep)
3. Mensen rond de EHS-er: partner, ouder, maatschappelijk werker, GGD, huisarts, werkgever, school. (Kleinste groep)

We zijn als stichting best trots op de resultaten die we de afgelopen jaren hebben kunnen neerzetten, maar vinden het tegelijkertijd niet goed genoeg. We streven naar een verbreding van de hulp en een betere bekendheid van de hulplijn. Dat kunnen we niet alleen, daar hebben wij ondersteuning voor nodig die we graag met dit KP bespreken, op basis van gelijkwaardigheid waarbij iedere organisatie zijn eigen kennis en visie kan inbrengen.

De belangrijkste punten waarop we denken dat verbeteringen nodig zijn:

- Scholing en training van het telefoonteam
- Medische en technische aspecten
- Organisatie van het werk
- Beter telefoon equipment om de lijn efficiënt te kunnen exploiteren
- Financiële ondersteuning

Ik zal niet op elk van deze punten ingaan, maar kort iets over de financiën. Geld kan helpen, maar zaken als scholing en training kunnen

misschien in natura door gebruik te maken van cursussen van de GGD. De telefoonlijn zou deel kunnen uitmaken van het professionele hulpm netwerk en zo ook mogelijk goedkoper dan een separate lijn. Een eerste inschatting van het budget (zonder zaken in natura) is € 15.000 opstartkosten en eenzelfde bedrag voor de jaarlijkse exploitatie.

Maar we denken breder dan het verbeteren van onze eigen dienstverlening. Een samenwerking met professionele hulpverleners is belangrijk om mensen een bredere ondersteuning te geven waar dat nodig is. De bellers kunnen zeer emotioneel zijn en wordt ook moeilijk wanneer er serieuze zelfmoord neigingen zijn. In termen van de GGD gaat het om SOLK. Of te wel: de dokter weet niet wat er aan de hand is en dan is er meteen enige neiging bij professionals om dit te koppelen aan het functioneren van het brein: het orgaan waar we het minste van afweten. Dat brengt me met meteen bij de risico's die we zien in een samenwerking met professionals, vooral omdat EHS door de meeste professionals niet zal worden geaccepteerd. Er is immers geen wetenschappelijk bewijs. Er is een natuurlijke neiging te verwachten, dat een professional niet naar een club verwijst, ook wanneer die club verstand heeft van zijn eigen deelgebied. Dit is een probleem waar we serieus over moeten spreken, omdat het de samenwerking in een vroeg stadium ernstig kan frustreren.

Als we tot samenwerking komen denken we aan een organisatorische inbedding van het werk en een goede aansluiting bij het hulpm netwerk waar de GGD een belangrijk plaats in heeft. We zouden graag willen samenwerken waar het gaat om zaken als:

- Professionalisering. Daarbij gaat het niet alleen om zaken als scholing, opzet van de organisatie, registratie van de activiteiten, evaluatie van ons eigen werk, maar ook een betere ondersteuning door professionals van de GGD, die serieus rekening houdt met risico's van EMV.
- Beter bereikbaarheid. Dat betekent dat

iemand die hulp nodig heeft de juiste hulp weet te vinden, maar ook dat het verschijnsel EHS beter bekend wordt onder de bevolking.

- Crisis hulp. Dit betref zaken als geschikte noodopvang, ondersteuning/bemiddeling bij processen waarbij woningbouwverenigingen en/of gemeenten betrokken zijn en overleg met de huisarts en maatschappelijk werk.

Juist omdat EHS niet is erkend en zich bevindt in het gebied tussen geaccepteerd en onzinnig, is goede hulp aan elektrogevoeligen belangrijk. Wekelijks melden zich 5 tot 10 nieuwe mensen die de weg naar onze hulplijn hebben gevonden. Gelet op de vele commotie rond zendmasten, maar ook op basis van inschattingen van het aantal elektrogevoeligen, mag verwacht worden dat velen de weg naar ons toe niet weten te vinden. Wij verwachten dat een samenwerking met de het KPF en de GGD een betekenisvolle verbetering van de bestaande situatie kan opleveren.

Hugo Schooneveld: **Op zoek naar 'witte zones' voor elektro-gevoeligen**

In deze PowerPoint presentatie komt aan de orde wat de aanleiding was van de commotie: Een actie van inwoners van Winterswijk-Woold voor een beter bereik door mobieltjes. Wij proberen juist dit gebied te beschermen, als vluchtplaats voor hen die bij Kees Spek even op adem moeten komen wegens overbelasting met EMV thuis. Uitgelegd is welke soorten EMV's voor de mens bedreigend zijn, hoe gevoelig sommige mensen zijn (als de meters nul aanwijzen is dat geen bewijs van de afwezigheid van velden: het mobieltje werkt nog heel lang door), wat helpt tegen EMV belasting (afscherming, witte zones) en hoe belangrijk plekken met geringe mastdichtheid voor ons zijn.

Gelijk met de PR actie hebben we enkele ministeries van onze zorgen op de hoogte ge-

steld. In de 2^e kamer zijn vragen gesteld door 4 leden van de CDA fractie over de slechte dekking, overigens niet naar aanleiding van onze brieven. Tijdens de presentatie in het platform hebben we de vertegenwoordiger Frans Weening van de mobiele operators, verenigd in MoNet, aangekeken en hem gevraagd op hij onze belangen kon bevorderen. Dat kon hij niet direct, maar in zijn wandelgangen bij de operators hoorde hij dat het heel onwaarschijnlijk is dat er überhaupt meer masten komen: de bevolkingsdichtheid is er zo gering dat de investeringen niet uit kunnen. Hij gaat er van uit dat de bereikbaarheid slecht zal blijven. Goed voor ons.

Lidewij Steenoven (KPN) merkte nog op dat de mobiele operators geen verplichting hadden het net zo dicht te maken dat er overal in het land voldoende dekking voor alarmnummer 112 zou zijn.

Carolien Schooneveld: **WiFi op scholen - Pak de draad weer op!**

Voor schoolleiders van basisscholen.

De folder met deze naam is een gezamenlijk product van de vier maatschappelijke groeperingen Stichting EHS, StopUMTS, Nationaal platform stralingsrisico's (NPS) en het Nederlands instituut voor bouwbiologie en ecologie (NIBE). Onderwerpen daarin:

- Meldingen van kinderen die ziek worden op school
- De behoefte aan heldere informatie over gevaren van WiFi
- Factoren die de problemen in stand houden
- Wat de landelijke actie inhoudt
- Waarom de overheid niet helpt
- Gezonde digitale toekomst.

De directeur van een Groningse scholengemeenschap, het Alfa college, legt uit hoe de scholen zijn georganiseerd en onderling samenhangen. (95% van de leerlingen beschikt over een laptop, of vergelijkbaar apparaat en een groot deel van de leerstof wordt digitaal

aangeboden. Een ARBO- en veiligheidscoördinator ziet er op toe dat de gezondheid van leerlingen en leraren wordt gewaarborgd. De heer Walvius legde uit dat hem geen gevallen van EHS bekend waren; hij gaf toe het verschijnsel niet eerder te hebben leren herkennen en dan ook niet naar elektrostress verschijnselen te hebben geïnformeerd.

Zo zijn er door **Leo Lagendijk (DNL-GL)** op die school metingen uitgevoerd om te zien of er binnen de muren van die betonnen en glazen kolossen misschien grote veld dichtheden heersten. Dat zou kunnen gezien het intensieve computergebruik, de vele WiFi routers en dergelijke. Het tabelletje met meetgegevens van hem toonde aan dat er geen reden voor ongerustheid was, althans volgens de ICNIRP normen. Onze reactie was dat de grenzen van acceptabele waarden een heel stuk lager lagen dan die van de ICNIRP deed hem zijn schouders ophalen. Hij gaf af op de manier van meten van onze meetspecialisten en liet zich ontvallen dat de metingen onbetrouwbaar waren, alleen al omdat de exacte meetprotocollen niet gestandaardiseerd waren. Daarop werd door **Jan Hulbos** (meetspecialist) opgemerkt dat er wel degelijk protocollen werden gehanteerd. Ons belangrijke bezwaar tegen Lagendijks metingen is dat hij de laagfrequente velden geheel negeerde, terwijl wij weten dat die naast de hoogfrequente zendervelden een geheel eigen rol spelen bij elektrostress opwekking.

Leendert Vriens (StopUMTS):

EMV & Gezondheid: erkenning, hulp en bewijs
‘Hulp aan elektrogevoelige personen’, vooral ElektroHyperSensitieven (EHS), heeft voor ons een eerste prioriteit. Op grond van ervaringen weten we dat aanzienlijke verlaging van de blootstelling aan EMV (RF straling) de beste remedie is om hun lichamelijke klachten te verminderen. Dat betekent dat stralingsarme woningen en woonomgevingen voor hen noodzakelijk zijn om een leefbaar leven te leiden. Echter, door gebrek aan erkenning worden ze

door de overheid aan hun lot overgelaten. Ze zijn veelal niet in staat te ontsnappen aan een woonomgeving die sommigen als marteling ervaren. Ze worden arbeidsgeschikt verklaard terwijl ze nog geen uur in een draadloze stralende omgeving kunnen vertoeven. Deze situatie heeft reeds geleid tot euthanasieaanvragen en zelfdodingen.

Het belangrijkste argument van de Commissie EMV van de Gezondheidsraad (GR) om elektrogevoeligheid niet te erkennen is dat: ‘het niet wetenschappelijk bewezen is dat niet-thermische biologische effecten veroorzaakt door EM velden schadelijk voor de gezondheid kunnen zijn’.

Het bestaan van dergelijke effecten (waarbij de opwarming van ons lichaam of delen daarvan verwaarloosbaar is) wordt erkend, maar niet de mogelijke schadelijkheid. Daarom is het volgens de GR niet nodig om voorzorgsmaatregelen te treffen en is het evenmin nodig om de bevolking voor te lichten, dat zou maar angstgevoelens opwekken.

De Nederlandse overheid heeft haar beleid hierop gebaseerd en dat beleid wijkt af van dat in andere landen waar wel voorzorgsmaatregelen getroffen zijn.

De GR legt de nadruk op ‘het niet wetenschappelijk bewezen zijn’. Ervaringen van personen worden als niet wetenschappelijk terzijde geschoven. Onderzoeken aangaande de effecten van EM velden op dieren en planten worden niet meegenomen met het argument: dieren en planten zijn geen mensen.

Ook aan vele peer-reviewed publicaties over onderzoeken waarin niet-thermische biologische effecten zijn aangetoond, zoals door EMV veroorzaakte DNA breuken, vorming van stress hormonen, vorming van vrije radicalen, lekken van de bloed-hersen barrière, verlaging van het melatonine gehalte en verandering van het EEG, wordt geen waarde toegekend, terwijl bekend is dat sommige van deze effecten schadelijk voor de gezondheid kunnen zijn.

De vraag of het terecht is om al die informatie

terzijde te schuiven hangt samen met de vraag wat we moeten verstaan onder 'wetenschappelijk bewijs'.

In meerdere artikelen, zoals in: Scientific "Proof", scientific evidence, and the scientific method <http://www.talkorigins.org/faqs/comdesc/sciproof.html> van Douglas Theobald, hoogle- raar biochemistry, is te lezen dat wetenschappelijke bewijzen alleen bestaan in de wiskunde en logica.

Hij beschrijft ook de uit 4 stappen bestaande wetenschappelijke methode om problemen in andere gebieden te bestuderen:

1. Het doen van waarnemingen.
2. Opstellen van een theorie of hypothese, om de waarnemingen te verklaren.
3. Het op grond daarvan maken van voorspellingen.
4. Met waarnemingen nagaan of de voorspellingen kloppen en indien deze niet uitkomen teruggaan en de theorie bijstellen.

Deze uitstekende beschrijving illustreer ik met voorbeelden uit twee vakgebieden.

De twee meest belangrijke natuurkundige theorieën van de 20-ste eeuw, de kwantummechanica en de algemene relativiteitstheorie zijn lang omstreken geweest. Omdat alle theoretische voorspellingen in de loop der jaren experimenteel bevestigd werden, zijn deze theorieën uiteindelijk als juist geaccepteerd. Men kan hier dus niet spreken van een enkel wetenschappelijk bewijs.

In het medisch gebied zijn er legio voorbeelden.

Lang voor bacteriën en virussen ontdekt waren, en men een wetenschappelijke verklaring had van hun mogelijke werkingen, was het door waarnemingen bekend dat men mensen kon immuniseren door besmetting en preventieve inenting (Edward Jenner, pokken, 1796), dat men kraamvrouwenkoorts kon voorkomen door antiseptisch werken (Semmelweis, 1847) en dat cholera veroorzaakt kon worden door besmet water (John Snow, 1854).

Meer recent kunnen we de aangeboren afwijkingen veroorzaakt door geneesmiddelen

zoals softenon (thalidomide) en DES (diethylstilbestrol) noemen, die in de praktijk ontdekt werden. Zeer recent was er de Q-koorts met doden en ernstig zieken als gevolg, zonder dat er een wetenschappelijke verklaring was om over bewijs maar niet te spreken. Bij het kankererverwekkend verklaren van tabak en asbest waren de praktijkervaringen doorslaggevend. Het bestaan van het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb waar artsen, apothekers en patiënten bijwerkingen kunnen melden die bij registratie niet bekend waren, kan gezien worden als een erkenning van het belang van praktijkervaringen.

In al deze voorbeelden zijn ervaringen en waarnemingen doorslaggevend geweest voor acceptatie als bewijs. Wetenschappelijke verklaringen kwamen achteraf, vaak pas veel later, en zijn van ondergeschikt of geen belang geweest.

Gezondheidsschade door EMV (RF straling)

Bij de beoordeling van mogelijke schadelijkheid van EM velden zijn alle in de loop der eeuwen vergaarde wijsheden overboord gegooid. Er wordt gevraagd naar een 'wetenschappelijk bewijs', terwijl die alleen bestaan in de wiskunde en logica. Ervaringen van mensen, waar het in werkelijkheid om gaat, worden als niet wetenschappelijk terzijde geschoven. Aan peer-reviewed publicaties wordt geen gewicht toegekend evenmin als aan resultaten van experimenten met dieren. Zonder steekhoudende argumentatie wordt bij voorbaat ontkend dat EM velden schadelijk voor de gezondheid kunnen zijn.

De GR verwacht de begrippen 'wetenschappelijk bewijs' en 'wetenschappelijke verklaring', ofwel het begrijpen. Ons begrijpen op dit gebied is onvolledig en loopt achter op de praktijk. Dat was ook het geval bij alle eerder besproken onderwerpen. Waarnemingen zijn steeds doorslaggevend geweest en toepassing van het voorzorgsprincipe ging vooraf aan de wetenschappelijke verklaring, voor zover die er is. Ook Jeroen van der Sluis heeft eerder in deze

zaal het belang van ervaringen benadrukt.

Tot slot commentaar op andere argumenten die gebruikt worden om het bestaan van elektrogevoeligheid te ontkennen:

Het argument dat elektrogevoeligheid niet bestaat omdat experimenten hebben aangetoond dat EM velden i.h.a. niet waarneembaar zijn is zinloos. Radioactieve straling en Röntgenstraling voelt men ook niet en de mogelijke schadelijkheid is onomstreden.

Het argument dat de energie van RF fotonen niet voldoende is om schade te veroorzaken snijdt geen hout omdat we niet te maken hebben met losse fotonen maar met EM velden opgebouwd uit gigantische aantallen fotonen met daarop gesuperponeerd scherp gepiekte signalen met vaste frequenties.

Het argument dat onderzoeken niet altijd dezelfde resultaten laten zien, en 'dus' controversieel zijn, snijdt evenmin hout. De individuele gevoeligheid van personen voor EM velden verschilt gigantisch en de gevoeligheid van verschillende cellen en weefsels in ons lichaam voor EM velden verschilt eveneens aanmerkelijk. Dat kan op zichzelf tot verschillende resultaten leiden. Daarenboven komen de veelal niet identieke EMV belastingen bij verschillende experimenten, wel of niet gepulst, verschillende frequenties, enz.

De verklaring van staatssecretaris Van Geel in 2006 dat uit het Zwitserse Cofam onderzoek ondubbelzinnig blijkt dat de straling van UMTS masten geen effect op de gezondheid heeft is misleidend en onjuist omdat:

- alleen kortdurende effecten bestudeerd zijn (45 min. bestraling),
- enkele proefpersonen zelfs tijdens de kortdurende bestraling ernstig onwel werden,
- deze personen ten onrechte niet in de eindanalyse zijn meegenomen.

In haar advies van juni 2013 over 'Mobile Phones and cancer' stelt de GR dat er geen duidelijk bewijs is voor een verband tussen hersentumoren en langdurig mobiel bellen. Om tot dat advies te komen heeft de GR, in tegenstelling tot de WHO, het meeste gewicht toegekend

aan een Deens epidemiologisch onderzoek waarin sprake was van ernstige misclassificaties bij de indeling van personen die wel of niet mobiel belden. De meest frequente bellers, de zakelijke bellers die via hun bedrijf een mobiele telefoon hadden, waren zelfs ingedeeld bij de controle groep van niet bellers. Van geen enkele persoon in het onderzoek was het belgedrag bekend. Om aan dit inferieure onderzoek, het enige wat geen effect liet zien, het hoogste gewicht toe te kennen kan als misleiding en zelfs als bedrog gezien worden.

Conclusies

In de vorm van ervaringen van personen en peer-reviewed publicaties zijn er overvloedige bewijzen dat EM velden (RF straling) van mobiele communicatie ernstige lichamelijke klachten kunnen veroorzaken en dat dringend erkenning en hulp nodig is. Praten over 'wetenschappelijk bewijs' is kretologie, we hebben het hier niet over wiskunde of logica. Economische belangen mogen geen rechtvaardiging zijn voor een t.o.v. EHS onmenselijk beleid.

Coping, hoe ga jij om met lastige situaties?

Wouter-Jan van Keulen

Op het werk, thuis, in de buurt en op straat. Vrijwel iedere dag. Klein of groot. Of het nu wel of niet in relatie met anderen is: overal komen we lastige situaties tegen. Het hoort er nu eenmaal bij. Hoe ga jij hier eigenlijk mee om? Ben je benieuwd? Dit artikel is bedoeld om je te prikkelen en je uit te nodigen tot meer onderzoek.

Hoe zie jij lastige situaties over het algemeen? Als problemen, uitdagingen of als onbelangrijk? Ben jij iemand die over het algemeen meer *outgoing* is en heel duidelijk jouw mening geeft? Of ben je meer naar binnen gericht en overdenk je de situatie liever eerst?

Ga je al snel hard aan het werk of trek je jezelf juist terug als je met lastige situaties in aanraking komt? Of haal je je schouders op en loop je weg? Betrek jij problemen al snel op jezelf, of geef je anderen al snel de schuld? Soms zoeken we afleiding of hulp bij anderen, doe jij dat ook? Dit zijn allemaal vragen die te maken hebben met 'coping', hoe jij met lastige situaties en problemen omgaat. Weet je het al, wat jij meestal doet? Wat zijn jouw neigingen?

Vaak handelen we automatisch, zoals we gewend zijn. Zoals iemand het ons aangeleerd heeft. Of zoals we het afgekeken hebben, ooit toen we klein waren. En wat werkte, toen we het probeerden. Of zoals gebruikelijk was in onze cultuur, sociale klasse, wijk of gemeenschap. Het is toen onbewust geworden, net als autorijden. We hebben het ons eigen gemaakt. Jouw favoriete *coping stijlen* hoe je dit inzet, zegt veel over jezelf, over jouw overtuigingen en jouw verleden.

Is wat we meestal doen eigenlijk wel handig? Is het in iedere situatie bruikbaar? Vaak wel! Gelukkig reageren we in de meeste situaties goed en lossen we de meeste problemen snel

en effectief op. Mét het gebruik van verschillende coping strategieën. We zijn echter niet op alle lastige situaties voorbereid. Soms blijkt dat wat we geleerd hebben, in een bepaalde situatie juist niet werkt en vraagt de situatie iets nieuws. Dan lopen we echt tegen onze mogelijkheden aan en moeten we improviseren of precies doen wat we normaliter juist niet doen!

Ken je ook het voorbeeld van iemand die in bepaalde situaties of op bepaalde onderwerpen zo overgevoelig reageert dat er niet mee te praten valt, terwijl het probleem zo op te lossen lijkt? Of mensen die te hard gaan werken, terwijl ze alles beter even kunnen laten bezinken, een stap terug doen? Of mensen die het probleem bij zichzelf zoeken, terwijl ze 'gewoon even' assertief moeten zijn? En dan hebben we ook nog situaties waarin mensen de ander de schuld geven, vermijden, weglachen of helemaal niets doen als het echt lastig wordt. Het gebeurt, maar of het deze mensen helpt is de vraag.

Persoonlijk geloof ik erin dat iedereen diep vanbinnen problemen wil oplossen, ook al zegt het gedrag iets totaal anders. Misschien werkt het bij onszelf ook wel zo, dat we fixeren of vasthouden aan een manier om met het probleem om te gaan, terwijl het averechts werkt. Als we ons hiervan niet bewust zijn, wordt het lastig om het probleem of de lastige situatie nog goed aan te pakken. Het is alsof je een schroef met een hamer wilt inschroeven, het werkt niet. Je kan wel op de schroef slaan, maar misschien maak je de boel dan wel kapot.

Misschien is het moraal van dit verhaal wel dat het belangrijk is om open, bewust en flexibel te blijven bij het oplossen van problemen. Zelfs al lijkt het perspectief minimaal. Soms ontstaat de oplossing door onze acties, soms komt de

oplossing uit onverwachte hoek. Sta hiervoor open.

Een oplossing kan bijvoorbeeld ineens ontstaan door betrokkenen of adviseurs, met wie je een goed en open gesprek voert. Soms is een oplossing niet te vinden, althans, niet hoe wij hem verwachten. Dan gaat het om het accepteren van de onmogelijkheden, wat weer kan leiden tot andere verwachtingen. Soms helpt het enorm om onze verwachtingen bij te stellen, het probleem kan er ineens heel anders uitzien. Dit kan leiden tot nieuwe kansen.

We kunnen vooral naar onszelf blijven kijken en bewust blijven van wat er gebeurt. Kijk neutraal naar de effectiviteit van hoe jij met

problemen of stress omgaat. En hoe je het probleem ziet. Bevraag anderen hierover. En pas je aan als het nodig is. Als jouw manier effectief is, help dan anderen die in dezelfde situatie verkeren net zo effectief als jezelf te zijn.

Als je je bewustwording of openheid wilt vergroten, kan je een vorm van inzichtmeditatie of Mindfulness proberen. Hierbij leer je aandacht op te bouwen en gewaar te zijn van je gevoelens, gedachten en emoties. Als dat lukt, heb je wat mij betreft het halve werk al gedaan.

WJ. van Keulen is toegepast Psycholoog en Coach

www.praktijkvoorzelfmanagement.nl

Wetenschap

Trekvogels raken in de war van zwakke radiogolven

© epa. Het inwendige kompas van een roodborstje wordt lamgelegd door radiogolven en elektromagnetische storing.

Trekvogels die bij nacht migreren, raken hun richtinggevoel kwijt als ze blootgesteld worden aan zwakke radiogolven en elektromagnetische straling van apparatuur. De ruis legt hun inwendig kompas lam. Dit stellen onderzoekers van de universiteit

Door: Ben van Raaij – 08/05/14, 07:59

van Oldenburg in Duitsland vandaag in Nature op basis van experimenten met roodborstjes. Het is voor het eerst dat zo'n sterk biologisch effect is gevonden van de zwakke elektromagnetische velden zoals die door menselijke activiteiten in vooral stedelijke omgevingen worden geproduceerd.

Het is bekend dat zangvogels die bij nacht migreren het magnetisch veld van de aarde gebruiken om in het donker hun weg te vinden. Vermoed werd dat elektromagnetische omgevingsstraling, zoals AM-radiogolven (midden-golf), verstrend werkt op het bio-magnetisch kompas van de vogels.

Raamloze, afschermbare hutten

Om dit uit te testen, stopten hoofdauteur Henrik Mouritsen en zijn collega's jarenlang elk voorjaar roodborstjes in raamloze, afscherm-

bare hutten met en zonder elektromagnetische ruis. Vervolgens keken ze of de vogels zich op het noorden oriënteerden, hun natuurlijke trekrichting in dat seizoen.

Zo gauw de vogels werden blootgesteld aan elektromagnetische ruis bleken ze gedesoriënteerd te raken. Dit effect verdween als de elektromagnetische ruis werd afgeschermd (maar het magnetisch veld van de aarde niet): de vogels werden rusteloos en fladderden naar de noordzijde van de ruimte. Overigens reageerde de helft van de vogels niet.

De onderzoekers benadrukken dat de elektromagnetische ruis in hun onderzoek niets te maken heeft met de veelbesproken straling van hoogspanningsleidingen of zendmasten voor mobiele telefonie. De magnetische component van de ruis is verder veel zwakker dan de limieten die de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) als veilig hanteert.

Belangrijkste zintuig

Volgens Susanne Akesson, directeur van het Centre for Animal Movement Research aan de universiteit van Lund in Zweden en vogel-

trekspecialist, is het een belangrijke studie. 'We weten dat het magnetisch kompas van vogels gestoord kan worden. Deze studie kijkt voor het eerst gericht naar oorzaken en stelt vast dat elektromagnetische ruis en radiogolven, dezelfde straling waaraan ook mensen zijn blootgesteld, het belangrijkste zintuig van vogels kunnen lamleggen. De logische vraag is dan welke effecten het bij ons heeft.'

De praktijkeffecten bij vogels zijn overigens onduidelijk, zegt Akesson. 'Trekvogels vliegen over gebieden met en zonder verstoring, en meestal zo hoog dat ze er mogelijk weinig last van hebben. Anders is dat wellicht bij jonge vogels die in de stad opgroeien en daar blootgesteld worden. Dat zou effecten op lange termijn kunnen hebben.'

De Amerikaanse geowetenschapper Joseph Kirschvink wijst er in een begeleidend commentaar, ook in Nature, op dat de biologische achtergrond van de gevoeligheid van vogels voor elektromagnetische straling nader moet worden onderzocht. Mogelijk is deze ontstaan in reactie op zonnestormen.

HS

Elektrogevoeligheid, de gezichtspunten

Deze video van het Kennisplatform elektromagnetische velden en gezondheid gaat over elektrogevoeligheid. Vier personen komen aan het woord die ieder hun eigen gezichtspunt hebben. Hieronder volgen video stills van de vier sprekers en de transcripties van hun uitgesproken tekst.

Erik Lebret
**Voorzitter van het wetenschapsforum van
 het Kennisplatform EMV&G**

Sommige mensen ervaren gezondheidsproblemen in de buurt van bronnen van elektromagnetische velden. Dat gebeurt bij blootstellingen die eigenlijk ver onder de blootstellingslimieten liggen. We noemen dat elektrogevoeligheid. Het soort klachten waar het dan over gaat is hoofdpijn, gewrichtspijnen, spierpijnen, vaak ook slapeloosheid en vermoeidheid. Dat zijn klachten die de kwaliteit van leven van de betrokkene behoorlijk kunnen beïnvloeden. We weten eigenlijk niet precies wat de oorzaken van die klachten zijn.

Er zijn 3 verklaringen.

1. dat die klachten komen door de elektromagnetisch velden zelf,
2. dat psychologische factoren ze veroorzaken,
3. dat klachten komen door ziekten of andere milieufactoren.

In principe kan het ook een combinatie van factoren zijn.

Het onderzoek naar dit soort verschijnselen is erg lastig en we gaan er ook van uit dat dit de komende jaren niet heel veel meer duidelijkheid zal geven. Daar moeten de hulpverleners in de praktijk dan rekening mee houden: dat er niet op korte termijn duidelijke zekerheden zullen komen.

Hugo Schooneveld
**Voorzitter van de Stichting
 Elektrohypersensitiviteit**

Ik ben zo'n elektrogevoelig persoon. Ik heb last van computers en beeldschermen, WiFi installaties en draadloze telefoons, wanneer die niet op behoorlijke afstand gehouden worden. Om te kunnen e-mailen en internetten heb ik jarenlang studentes moeten inhuren om het contact met de buitenwereld te onderhouden. Ik ben ook oprichter van de Stichting Elektrohypersensitiviteit die meetspecialisten heeft opgeleid die bij mensen thuis velden kunnen meten, de schadelijkheid er van kunnen bepalen en advies kunnen geven hoe blootstelling aan die velden kan worden vermindert. Mensen knappen daar over het algemeen erg van op.

Thuis heb ik mijn huis ook gesaneerd. Ik kan me daardoor weer prima bewegen en kan de taken voor de stichting EHS weer volledig op me nemen.

Onze slogan is om die reden: **Veld weg -> klacht weg.**

Hèlen Woutersen-Koch
Wetenschapper bij het Nederlands
Huisartsen Genootschap

Huisartsen willen natuurlijk ook hun elektrogevoelige patiëntengraag helpen. Omdat de klachten van deze mensen – wetenschappelijk gezien – nog onvoldoende duidelijk zijn kunnen we echter nog niet de diagnose elektrogevoeligheid stellen. We kunnen wel constateren dat er sprake is van – zogenoemde- somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke klachten, kortweg SOLK. Dat biedt een handelingsperspectief voor ons en voor de patiënt. En samen kunnen we dan kijken wat er gedaan kan worden om de klachten te verminderen, om beter om te kunnen gaan met de klachten. Bij SOLK proberen we samen de gezondheid en de kwaliteit van het leven te verbeteren.

Leo Legendijk
Secretaris van het wetenschapsforum van
het Kennisplatform EMV&G

Het Kennisplatform Elektromagnetische velden wil graag mensen helpen die zich zorgen maken over deze velden. Op de website van het Kennisplatform staan enkele tientallen maatregelen om de blootstelling thuis te ver-

minderen. Hiermee kunt u uitproberen of uw gezondheidsklacht al of niet samenhangt met de blootstelling. Afstand houden is het meest eenvoudig. Hoe groter de afstand, hoe lager het elektromagnetisch veld. Als u twijfels heeft over het effect op uw gezondheid adviseer ik u contact op te nemen met uw huisarts en uw bevindingen te bespreken.

We raden u aan om voorzichtig te zijn bij het inschakelen van instanties die naast het meten ook saneringen uitvoeren en middelen verkopen om uw blootstellingen te verlagen. Deze instanties hebben er belang bij om begrip te tonen voor uw gezondheidsklacht en een relatie te leggen met een blootstelling aan velden. Daarnaast stellen ze voor u te helpen met producten die voor veel geld verkocht worden en niet of nauwelijks de blootstelling verminderen. Ik heb bij mensen thuis gemeten die voor veel geld woningen hebben gesaneerd en zag dat de blootstelling nauwelijks lager was.

Noot van de redactie

Men kan op verschillende manieren naar deze video kijken, net zoals men een glas water half vol, dan wel half leeg kan zien. De vier sprekers lijken met wisselende overtuiging uit te spreken dat elektrogevoeligheid een gegeven is. Al jaren lang is dit een geveugeld begrip binnen de discussie in het Kennisplatform EMV&G. Men kan echter ook zeggen dat niemand, behalve ondergetekende, aangeeft dat het de elektromagnetische velden zijn die de oorzaak van de gezondheidsproblemen zijn.

Het zij zo. Het is onduidelijk wat de motivatie van het Kennisplatform was, deze video uit te brengen. De stichting EHS is in elk geval – beheerst – ingenomen met deze productie omdat hiermee de boodschap van EHS op een aansprekende manier voor het voetlicht wordt getrokken.

Bron: <http://www.kennisplatform.nl/Videoberichten/Kennispalet.aspx>
[Kies optie 'Elektrogevoeligheid - De Gezichtspunten'](#)

Hugo Schooneveld

Huidmelanomen, niet alleen door de zon

Orjan Hallberg, Olle Johansson

In een vroegere studie naar huidmelanomen in Zweden, Duitsland, Noorwegen en de VS vond men een sterke samenhang tussen de introductie van de FM radiogolven en een toename in het voorkomen van huidmelanomen. Het doel van de nu beschreven studie was om de samenhang te ontdekken tussen enerzijds de sterftcijfers door huidmelanomen en zonvakanties en anderzijds de geweldige uitrol van de FM radio zenders in Zweden. In elke provincie van Zweden werd hier apart informatie over verzameld.

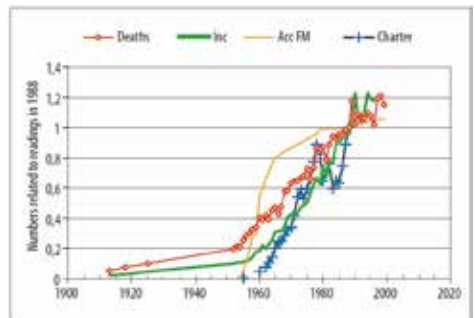
In 1955 ging het aantal sterfgevallen door melanomen drastisch omhoog, dat is 7 jaar eerder dan dat het aantal chartervluchten naar de zon toenam. In provincies waarin de uitrol van de FM radio uitzendingen later begon, begon ook het aantal sterfgevallen aan huidmelanomen pas later toe te nemen.

Huidmelanoom is de snelst groeiende dodelijke ziekte in Zweden. In 1994 werd op een conferentie de enige uitwendige oorzaak ervan aan het zonnebaden toegeschreven. In 2002 suggereerden Hallberg en Johansson dat er samenhang is tussen huidmelanomen en FM straling. Zij begonnen daarna alle noodzakelijke informatie en statistieken te verzamelen. Het voorkomen van kwaadaardige melanomen was in vele landen in de tweede helft van de 20e eeuw dramatisch toegenomen. Een even grote trendbreuk in de sterftcijfers van melanomen is zichtbaar in de statistieken.

Het is dus niet zo dat de zon de enige schuldige zou zijn aan de huidmelanomen. Er is geen twijfel aan dat er een samenhang is tussen UV straling en huidmelanomen door de schade aan de cellen. De schrijvers denken dat een plotselinge verandering in de omgeving (door

FM radiostraling) mede een snelle toename in het aantal sterfgevallen kan veroorzaken. Overigens kan het verscheidene jaren kan duren voor er een toename volgt in het aantal nieuwe melanoompatiënten. Vooral als die stressfactor het immuunsysteem aantast, waardoor er geen tegenactie tegen kankerontwikkeling op gang komt.

Er is in die jaren al veel onderzoek verricht aan gezondheidsschade aan cellen, veroorzaakt door EMV. Dat ondersteunt de hypothese dat EMV huidmelanomen kan veroorzaken of bevorderen.

Stijgingen in het jaarlijkse aantal doden ten gevolge van huidmelanomen, het aantal nieuwe gevallen met melanoom, het aantal mensen binnen het bereik van FM zenders en het aantal chartervluchten naar de zon.

Orjan Hallberg, Olle Johansson 2004.

Malignant melanoma of the skin - not a sunshine story. Med sci Monit; 10 (7): CR 336-340 PMID

Juliette Kuiper

Korte berichten

De Bioinitiative Group reageert op een notitie van de SCENIHR

Cindy Sage

De *Scientific committee on emerging and newly identified health risks* (SCENIHR) is een orgaan van de Europese Commissie die o.a. adviseert over de standaardnormen van de ICNIRP voor EMV, waaraan de industrie en Telecom zich zou moeten houden. De *Bioinitiative Group* is een internationale onderzoeksgroep van belangrijke wetenschappers uit verschillende landen die regelmatig in een *Bioinitiative* report een overzicht presenteert over de stand van wetenschap op het gebied van biologische effecten van EMV en de risico's van blootstelling aan EMVs voor de mens.

De Bioinitiative Group protesteert tegen het negeren van gezondheidseffecten van EMV in het SCENIHR rapport. De SCENIHR concludeert dat het bewijs dat EMV gliomen (kanker gezwellen in de hersenen) kunnen veroorzaken sinds 2009 zwakker is geworden. Cindy Sage van de Bioinitiative group wijst op een aantal zwakke plekken in deze en andere overheidsnotities, waarin vaak de Telecom lobby een grote invloed heeft.

Onderzoeken die de overheid onwelgevallig zijn worden gewoon genegeerd, of verworpen. In dit geval van Zweedse onderzoeken uit 2011 en 2012 naar de samenhang tussen EMV en het verhoogde risico op kwaadaardige hersentumoren en gehoorzenuwtumoren is dat ook zo. Het betreft hier velden van draadloze telecomcommunicatie, met veld dichtheden ver beneden de ICNIRP richtlijnen.

Soms ook worden de conclusies uit een onderzoek wel vermeld, maar niet correct aangehaald, zoals de gegevens van schade door velden van mobieltjes op DNA, levensvatbaarheid en beweeglijkheid van manlijk zaad.

Aanwijzingen voor neurologische effecten zouden ook moeten worden meegewogen. De

invloed van de veroorzaakte oxidatieve stress op neurologische en gedragseffecten van laag- en hoog frequente EM velden werden betiteld als niet te identificeren en werden dus niet meegewogen. En dit, terwijl van de 105 onderzoeken, uitgevoerd tussen 2007 en 2014, in 90% van de onderzoeken nadelige effecten op het neurologische systeem werden gerapporteerd. In 65% van 114 studies werd gerapporteerd dat radiofrequente straling schadelijke effecten heeft op het DNA en in 83% er van dat extreem laagfrequente EMV eveneens schadelijke effecten hebben.

Hieruit blijkt duidelijk dat de Telecom lobby tegen het verlagen van de ICNIRP standaard is en dat de conclusie van de SCENIHR anders uitpakken dan verdedigbaar is.

Juliette Kuiper

Verschenen:

Elektrostress Handboek – Leren omgaan met ziekmakende elektromagnetische velden

Hugo Schooneveld - 272 pagina's

Full colour - 2014

ISBN 978-90-90227793-6

Verkrijgbaar via de boekhandel. Prijs €29,95

Info: hugo.schooneveld@stichtingehs.nl

Wifi op school?

... pak de draad weer op!

Wel of geen Wifi op school?

U als school komt voor deze keuze te staan. Of de keus is al gemaakt.

Draadloos internet (Wifi) is overal in opmars. Het is immers 'flexibel' en 'geen gedoe met kabels', 'iPad-scholen hebben de toekomst', 'leerlingen zijn dol op tablets' of 'je houdt het toch niet tegen'....

Vooruitgang is prima. Als vier onafhankelijke maatschappelijke organisaties maken wij ons echter zorgen over de gezondheid van kinderen. Wij plaatsen sterke vraagtekens bij de uitrol van mogelijke **draadloze** toepassingen om hen heen. Met deze flyer willen we u als schoolleider breder informeren over de gezondheidsrisico's van met name Wifi.

Waarom geen draadloos netwerk?

Wifi maakt gebruik van hoogfrequente elektromagnetische velden (EMV) ook wel straling genoemd. Daarvoor is een router in het lokaal nodig die deze straling uitzendt. Laptops en tablets geven zendsignalen zo gauw ze aanstaan. Dit doen ze non-stop, 24 uur per dag, of er gebruik van gemaakt wordt of niet. Leerlingen worden omgevraagd blootgesteld aan de optelsom van al deze velden op school.

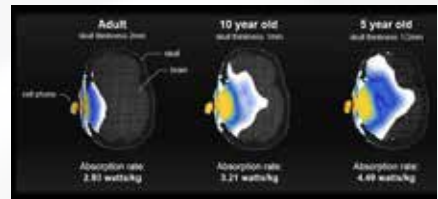
Elektrosmog, is dat erg?...

Ja. Elektrosmog zie je niet, hoor je niet en ruik je niet, maar het is er wel. In de praktijk blijkt dat leerlingen en personeel hier ziek van kunnen worden. Zo ziek dat ze niet meer naar school gaan of voor de klas kunnen staan. De verschijnselen zijn onder andere: chronische vermoeidheid, hoofdpijn, concentratiestoornissen, slapeloosheid en hartritme stoornissen - zonder medisch aanwijsbare oorzaak. Naar schatting lijdt inmiddels 3% van alle Nederlanders aan deze elektro-overgevoeligheid (EHS) en ondervindt

acute gezondheidsklachten in de buurt van stralingsbronnen. Ook kinderen.

Straling en kinderen

Kinderen hebben dunnere schedels dan volwassenen en hun zenuwstelsel is volop in ontwikkeling. Straling van Wifi en mobieltjes dringt veel verder in hun hoofd door.

Langetermijn effecten van straling

Naast acute klachten zijn er sterke aanwijzingen voor lange termijn effecten van elektromagnetische velden. Denk aan het ontstaan van dementie, Alzheimer en tumoren: kanker. In 2011 heeft de Wereld Gezondheidsorganisatie WHO elektromagnetische velden (EMV) geclassificeerd als 'mogelijk kankerwekkend'.

Waarom grijpt de overheid niet in?

Een wetenschappelijk causaal verband tussen de blootstelling aan EMV en gezondheidsklachten is nog onvoldoende aangetoond; vindt de Nederlandse Gezondheidsraad. En dus ziet zij geen aanleiding tot ongerustheid. Naar onze ervaring uit de praktijk is die aanleiding er wel degelijk.

En in het buitenland?

In meerdere landen om ons heen is mobiel bellen en Wifi op scholen inmiddels verboden. Of Wifi is verwijderd uit bibliotheken, zoals in Frankrijk. Men hanteert het voorzorgsprincipe: voorzichtig omgaan met straling totdat meer bekend is over de risico's voor onze gezondheid.

Wist u dit over Wifi?...

- Er is bijna net zoveel bekabeling nodig voor Wifi als voor een bedraad systeem.
- Wifi is storingsgevoelig en traag tijdens intensief gebruik.
- Het is niet toekomstbestendig bij het sterk toenemende dataverkeer.

Oplossingen

Wie kiest voor een gezonde digitale toekomst op school kiest voor bedraad internet.

- Pc's of laptops aan een bedraad systeem zijn razendsnel. U kunt er jaren mee vooruit, het is goed te beveiligen, storingsarm en het heeft geen risico's voor de gezondheid. Let op dat de Wifi-zenders in de laptops uitgeschakeld zijn. En dat de laptop elektrisch is geaard.
- Nog beter te beveiligen is een centrale PC en een thin-client per studieplek.
- Glasvezel in de school is het medium van de toekomst.

Wij hebben al Wifi, wat nu?

Misschien is uw school inmiddels op een draadloos systeem overgegaan. Hieronder enkele tips:

- Van Wifi naar bedraad is een relatief kleine ingreep. U kunt de datastekkers (zgn. patches) weer toegankelijk laten maken. De Wifi-router kan vervolgens worden uitgeschakeld.
- U kunt de Wifi-routers zo efficiënt mogelijk ophangen in de school en het zendvermogen afstellen op het minimum dat nodig is.
- U kunt stralingsarme zones in school creëren als u leerlingen of personeel heeft met EHS-klachten. Wij kunnen u daarbij adviseren.

Extra overwegingen

In de praktijk verloopt de overgang naar een volledige tablet-leeromgeving niet rooskleurig. Naast de hoge kosten voor de hardware en software (die elke 5 jaar terugkeren) en problemen rond lesprogramma's wordt de kwetsbaarheid van tablets en het gebrek aan toezicht op de leerlingen gezien als knelpunten.

Prof. Dr. Manfred Spitzer beschrijft in zijn boek 'Digitale Dementie' dat het leereffect van schermwerk veel lager is dan men doet voorkomen. Sterker nog, kinderen lopen aantoonbare spraak- en leerproblemen, aandachtstoornissen en geheugenstoornissen op als zij teveel tijd achter tablets, Pc's, TV en mobiele telefoon doorbrengen.

Hij pleit voor een gezonde mix aan werkvormen in de klas en collegebanken.

Wifi op school?

... pak de draad weer op!

voor concept & vormgeving – vorm360.nl

Meer informatie?

Op onze websites kunt u meer informatie vinden over elektromagnetische velden, elektrogevoeligheid en maatschappelijke ontwikkelingen.

Bij Stichting EHS kunt u terecht met specifieke vragen. Wilt u een professionele stralingsmeting op uw school laten uitvoeren, of technisch advies op maat, dan kunnen wij u doorverwijzen.

Wij geven informatie en presentaties aan schoolbesturen over dit onderwerp.

Email: info@StichtingEHS.nl

Stichting EHS www.stichtingehs.nl

StopUMTS www.stopumts.nl

NIBE - Nederlands Instituut voor Bouwbiologie en Ecologie www.nibe.org

Nationaal Platform Stralingsrisico's www.stralingsrisicos.nl

Interesante links

Thesis on the whole microwave radiation Issue 2014. *Wireless technology. The worst threat to our health, personal privacy, democracy and national security in Canada's entire history.* Power Point presentatie. Zeer uitgebreide gegevens.

<http://de.scribd.com/doc/213947951/Thesis-on-the-Whole-Microwave-Radiation-Issue#download>

Nieuw internationaal wetenschappelijk tijdschrift: *Radiation and Health: The grand challenge.*

Uitgever Frontiers in public health. Hoofdredacteur is Dariusz Leszczynski. Redacteuren zijn o.a.: George Carlo, Devra Davis, Frank de Vocht, Michael Kundi, M-O. Mattsson, Peter Wiedeman: alle mensen die strijden voor acceptatie van de risico's van straling. Mission statement en verdere uitleg, zie de blog van Dariusz op:

<http://betweenrockandhardplace.wordpress.com/2014/01/30/i-am-chief-editor-of-specialty-radiation-and-health-in-the-frontiers-in-public-health/>

Wireless communication and precautionary principle. Uitvoerig artikel van Dariusz Leszczynski in *The Green Gazette.* Handelt over de waarde van ICNIRP normen en pleit voor hantering van het Voorzorgsbeginsel. Zeer aanbevolen.

<https://betweenrockandhardplace.files.wordpress.com/2014/06/thegreengazettejune2014-dl.pdf>

A personal electromagnetic hypersensitivity (EHS) case study. Door Steve Weller (2014). In dit persoonlijke uitvoerige relaas komt een aantal belangrijke punten aan de orde:

Wat is EHS - Wat zijn de sleutelproblemen Eigen ervaringen - Definitie van het Nocebo effect. Hoe EHS wetenschappelijke te verifiëren. - Beperkingen van de huidige provocatietests - Nocebo effects bestaan - En meer zaken.

Bron: <http://www.emfacts.com/2014/04/a-personal-electromagnetic-hypersensitivity-ehscase-study/>

Video's

Olle Johansson 2014. *Scientific evidence warning of the mobile and wifi.* 9 (11.40 min).

<http://youtu.be/LsQ2l41Wp70>

Kennisplatform EMV&G 2014. Elektrogevoeligheid – De gezichtspunten (3.40' min). Korte bijdragen van Eric Lebrecht, Hugo Schooneveld, Hèlen Woutersen-Koch en Leo Lagendijk. De verschijnselen van EHS beginnen geaccepteerd te worden. De oorzaken echter nog niet direct.

<http://www.kennisplatform.nl/Videoberichten/Kennispalet.aspx>

This Is A Video EVERYONE Needs To See *Look up.* "This media we call social is anything but, when we open our computers and it's outdoors we shut"... This is one of the most vital messages that everyone needs to hear. *Look Up* is a spoken word for the "online" generation. Written, performed and directed by Gary Turk, it is an extremely important life lesson for our youth. Children are growing up in a world where they don't play outside or communicate with their friends. It seems to day everything is done via text message or over the internet. It's heartbreaking... I feel guilty myself. We need to spread this message before it's too late. Please do your part and **SHARE** it with everyone you know.

<http://blog.petflow.com/a-video-everyone-needs-to-see/#izbfgwd2zFvs1Gbyt.99>

EHS fight back: Search for a golden cage. Aangrijpend verhaal, fraai verfilmd, over de 2,5 jaar durende zoektocht van Dafna Tachover (Is) naar een schone verblijfplaats. In aanmerking nemend dat Dafna jurist is en zowel in Israël als in de VS (Arthur Firstenberg!) rechtszaken ondersteunt of aanhangig maakt tegen onrecht jegens elektrogevoeligen, maakt deze video nog beklemmender. Met geringe middelen en voortdurend op zoek naar een schone verblijfplaats behoudt zij haar vechtlust en strijdt voor de rechten van haarzelf en die van de hele rest van de EHS wereld.

<http://time.com/golden-cage/>

- ✓ Elektrogevoelig... en nu?
- ✓ De buurman werkt niet mee?
- ✓ Welke maatregelen moet ik nu uitvoeren?
- ✓ Hulp en advies bij een gesprek met werkgever of school?

Prins Bernhardlaan 56
3972 AZ Driebergen
T 087 - 873 20 24
E carolien@schooneveldadvies.nl
www.schooneveldadvies.nl

Bel dan de **Stralingscoach**

Voor ondersteuning en praktische tips, persoonlijke coaching & trajectbegeleiding bij sanering, met als doel om een normaal leven en werken met EHS-klachten dichterbij te brengen.

Bel of mail voor een vrijblijvend gesprek:

Carolien Schooneveld

T 087-8732024

E Carolien@SchooneveldAdvies.nl

De **BOUWBIoloog**[®]

- ✓ **Bouwbiologie:** elektromagnetische velden en -straling, luchtkwaliteit, schimmels
- ✓ **Energieprestaties:** energielabels, maatwerkadvies, binnenmilieuprofiel
- ✓ **NHG- en Bouwtechnokeuringen**

ing. Jan Hulbos
De Bouwbioloog[®]

Ranonkelstraat 9
2161 XL Lisse
T: 0252-861 812 E: info@debouwbioloog.nl W: debouwbioloog.nl

Een betere basis voor gezonder wonen

Elektrotechniek

BOSMAN

Als u naar aanleiding van uw meetrapport nog vragen heeft op het gebied van elektra of voor het installeren van netvrijschakelaars of afgeschermd kabels.

Marten van Lubek

Van Ingenweg 35
6871 EM Renkum
info@elektrotechniekbosman.nl

tel. 0317 - 315251

www.elektrotechniekbosman.nl

ERKENND
INSTALLATEUR

Lid van

UNETO-VNI

Onze storingsdienst is dag en nacht en zeven dagen per week bereikbaar

Voor metingen en advies bij gevoeligheid
voor **ElektroM**agnetische straling

Gruterstraat 21
6981KB
Doesburg

Tel. 06-23 72 76 29
Informatie: www.emstraling.nl
Email: info@emstraling.nl

ESI 24 3-in-1 detector
eenvoudig te bedienen
Handig voor onderweg

Afschermd armaturen
nu met halogeenlampen
en E14/E27 adapters!

www.vitalitools.nl

024 3773155

info@vitalitools.nl

 ElectroSense

De snelle innovatie van de alledaagse elektrotechniek heeft ongemerkt onze leefomgeving vervuld. Dit heeft een groter effect dan verwacht op onze gezondheid en ons algemeen welzijn. ElectroSense heeft als doel om de energie van mensen weer op peil te brengen. Dat doen we door het meten en saneren van elektromagnetische velden in woonhuizen en op werkplekken.

Voor meer informatie:
www.electrosense.nl
info@electrosense.nl
0521 383686

"Ik voel mij weer lekker!"